

M. ORHAN OKAY İLE ŞİİRİN DERİNLİKLERİNE YOLCULUK: POETİKA DERSLERİ

Serap YAĞIZ

Sorumlu Yazar/Corresponding
Author:

Yüksek Lisans Öğrencisi,
Karadeniz Teknik Üniversitesi,
Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk
Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı,
Trabzon, Türkiye.

ORCID: 0000-0002-7015-6591

E-mail: sy9955706@gmail.com

Geliş Tarihi/Submitted: 28.09.2025

Kabul Tarihi/Accepted: 30.09.2025

Tanıtımı Yapılan Kitap:
Okay, M. Orhan. *Poetika Dersleri*.
Dergâh Yayınları, 2014.

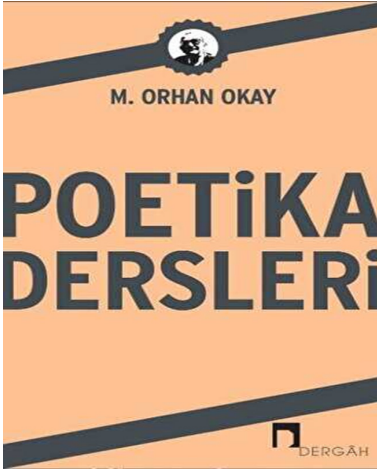
ISBN: 0000-0002-7015-6591

Poetika Dersleri; Orhan Okay'ın Erzurum Atatürk Üniversitesi'nde öğretim üyesi olduğu dönemde "Cumhuriyet Dönemi Türk Şiiri Poetik Anlayışı" adlı lisans ve yüksek lisans derslerinde öğrencilerinin tuttukları notlara dayanan bir çalışmadır. Bu notlar geliştirilerek 1987-1993 yılları arasında Erzurum'da *Yedi İklim* dergisinde *Poetika Denemeleri* adı altında yayımlanır. Daha sonraki süreçte *Poetika Dersleri* adıyla nihai şeklini alır (7).

Giriş bölümünde kelimelerin yapısı, kökü, şekli, ekleri ve mânaları üzerinde durulur (9-25). Eser üç bölümden oluşmaktadır. Birinci Bölüm'de Orhan Veli ve Garip Önsözü; İkinci Bölüm Ahmet Haşim ve Piyale Önsözü son bölümde ise Necip Fazıl ve Poetikası'ndan bahsedilir. Eserde; Orhan Veli Kanık, Ahmet Haşim ve Necip Fazıl Kısakürek'in şiir anlayışları, Orhan Okay'ın değerlendirmeleri çerçevesinde bütüncül bir bakışla aktarılır.

Birinci Bölüm' de Orhan Veli'nin yeni şiir anlayışı üzerinde durulurken Orhan Okay'ın geçmişte bazı şiirlerinde karşı çıktığı vezin ve kafiye kullandığı belirtilmektedir. Bu durum onun şiir anlayışının zaman içinde değiştiğinin bir göstergesidir (27-87). Ayrıca şiirde vezin, kafiye, musiki, resim, tasvir gibi unsurlarla şiirin kendine özgü bir dil ve cümle yapısının bulunmadığı düşüncesi Garip Poetikası'nda negatiflik olarak ifade edilmektedir.

İkinci Bölüm' de Ahmet Haşim'in poetikasının odağında bireyin hassasiyetleri ve izlenimleri yer alır (s.89-129). Ahmet Haşim şiirde vuzuhun, açıklığın ve anlaşılabilirliğin olmasının belli bir zekâ seviyesini gerektirdiğini belirtir. Şiirin kendine mahsus bir malzemesi olmadığını ifade eder. Ancak mânayı tamamen reddetmediği görülür. Okuyucunun seviyesine göre değişen, iç içe geçmiş kapalı anlam katmanlarının varlığını kabul eder. Ahmet Haşim'e

göre herkesin şiirden anlaması gerekmez esasen buna gerek de yoktur. Şiirde bazı kısımların anlaşılma- z oluşu bir eksiklik değildir. Bu çok katmanlı ve farklı mânalar sayesinde zenginleşeceğine inanır.

Ahmet Haşim, Mallarmé'nin şiir üzerine söylediklerinden hareketle şiirle din arasında mutlak bir yakınlık kurar. Ona göre şiir söylemek bir çeşit duadır ve bu yönüyle şair kendisini aşan bir varlığa yaklaşma çabası içindedir (126 -127).

Üçüncü Bölüm'de ise Necip Fazıl Kısakürek, his ve fikri şiirin iki temel unsuru olarak değerlendirir (132-197). Ona göre şair, bu unsurları şiire taşıma sorumluluğunu üstlenen

kişidir. Şiir, estetik bir söylem olmaktan çıkarak derin bir anlam ve sorumluluk alanına dönüşür. Poetikasında ise toplumsal hassasiyet ön plandadır.

Orhan Okay, Necip Fazıl'ın poetikasını, Ahmet Haşim ve Orhan Veli'ninkinden farklı bir konumda değerlendirir. Necip Fazıl'ın poetikasının diğer poetikalar gibi bir "tepki poetikası" olmaması ve şiire bambaşka bir perspektiften yaklaşması, bu ayrımın temelini oluşturur. Orhan Okay, Necip Fazıl'ın poetikasının "Orhan Veli'ninki gibi pozitivist ve şüpheli bir temele dayanmadığını"; "Ahmet Haşim'inki gibi müphem, karanlık, agnostik ve rölatif olmadığını" belirtir (161).

Eserde, *Büyük Doğu*'nun ikinci serisinde (1945–1946) "Edebiyat Mahkemesi" ve "Büyük Doğu Akademisi" başlıkları altında çıkan şairlerin şiirlerinin eleştirildiği kurmaca mahkemelere de değinilir. Bu mahkemelerde üç şair ve bir tenkitçi sorguya çekilir. Necip Fazıl'a göre haksız şöhrete sahip şairler burada yargılanır. Yargılananlar arasında Tefik Fikret, Yahya Kemal ve Mehmet Âkif de bulunmaktadır.

Yargılama sonucunda Tefik Fikret; "şiiri nesir diline yaklaştırmak ve şiiri sıradan bir tebliğ aracı hâline getirmek, duygu ve fikirde derinliğe ulaşamamak, cüce Garp sanatkârlarının tesiri altında kalmak ve sadeleşen dili aşırı söz cambazlıkları altında boğmak..." suçlarından dolayı mahkemenin kararıyla başıboş ve sahipsiz Türk edebiyatı tarihinde açığözce işgal etmekte olduğu mevkiden indirilmesine karar verilir (153).

Necip Fazıl Kısakürek, Yahya Kemal'i, öz şiirdeki plastik sınırları aşamayan, zevk sahibi bir nakışçı olarak görür. Ona göre Yahya Kemal, hayat ve dava planında bütüncül bir muhtevaya sahip değildir (153). Mahkeme heyeti, Mehmet Âkif Ersoy'un şahsiyet olarak hakiki, asli ve halis bir Müslüman olduğunu fakat İslamiyet'in ruhuna nüfuz edemediğini ve şiirde de "alelâde bir nazım yazıcısı"

seviyesinde kaldığını belirtir (155).

Necip Fazıl Kısakürek'in poetikası pozitivist değildir. Estetik ve güzellik duygusuna akılla birlikte sezgi ve zevk üzerinden yaklaşmayı savunur. Şüpheli değildir; kendisinden önceki estetik ve poetik değer yargılarını reddetmez, aksine yeniliği bunların üzerine inşa eder. Poetikasında şiirin ve şairin tanımı, özellikleri, kullandığı metodu, gayesi; iç ve dış unsurları ile toplum, hayat, din, pozitif ilimler ve devletle olan ilişkileri sistematik bölümler hâlinde ele alınır. Bölümlerin her biri birbiriyle bağlantılıdır. Bu yönüyle poetikası, Orhan Veli'nin poetikasına göre daha açıktır.

Eser, şiirin değişip gelişebileceği fikrinden hareketle, şairlerin kendilerinden önceki ve sonraki şairlerle kurduğu ilişkiyi inceler. Şairlerin birbirlerinin şiir anlayışlarını eleştirerek yeniliği ortaya çıkardıklarını vurgular.

KAYNAKÇA

Okay M. Orhan. *Poetika Dersleri*. Dergâh Yayınları, 2014.

Okay, M. Orhan. *Sanat ve Edebiyat Yazıları*. Dergâh Yayınları, 2015.